

Geliş / Received: 16 Eylül 2022 / September 16, 2022 - Kabul / Accepted: 13 Aralık 2022 / December 13, 2022

Yayın / Published: 31 Aralık 2022 / December 31, 2022

Makalenin Türü: Type of article (Araştırma / Research)

To Cite This Article: Özdemir, Y., & Selçuk, G. N.(2022). Atatürk Üniversitesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Harcamaları Üzerine Erzurum İlinde Bir Araştırma. Journal of Silk Road Tourism Research, 2(2), 1-16

TURİZMİN İSTİHDAMA KATKISININ NATHAN MODELİYLE ÖLÇÜLMESİ: ERZURUM ÖLÇEĞİNDE BİR ARAŞTIRMA

MEASURING THE CONTRIBUTION OF TOURISM TO EMPLOYMENT WITH NATHAN MODEL: A
RESEARCH ON ERZURUM SCALE

Gökalp N. SELÇUK *

Yeşim ÖZDEMİR **

Özet

Tüm dünyada önemli bir sorun haline gelen işsizlik, turizm sektörü sayesinde büyük oranda çözüme ulaştırılmıştır. Bu çözümün sebebi turizmin doğrudan veya dolaylı olarak birçok sektöre istihdam olanağı sağlamasıdır. Turizmin istihdam üzerindeki etkilerinin ne ölçüde olduğunun anlaşılabilmesi için çeşitli araştırmacılar tarafından istihdam çarpanları geliştirilmiştir. Bu çarpanlardan biri de R. R. Nathan'ın geliştirdiği istihdam çarpanı modelidir. Bu model sayesinde turizmin istihdam üzerindeki etkisi, matematiksel formüller kullanılarak hesaplanabilmektedir. Bu çalışmada Erzurum ilinde elde edilen veriler ile formüle edilerek turizm alanında yaratılacak yeni iş olanaklarının dolaylı olarak diğer sektörlerle ne kadar istihdam sağladığı hesaplanmıştır. Hesaplamalar sonucunda 2018 yılında en küçük çarpan 0,81 ile hizmetler sektöründen, en büyük çarpan 0,84 ile sanayi sektöründen elde edilmiştir. Bu sonuca göre turizm alanında 100 yeni iş yaratılırsa 81 ($0,81 \times 100 = 81$) hizmetler sektöründe toplam 81 yeni iş olanağı sağlanmış olacaktır. 2019 yılında ise en küçük çarpan 0,78 ile sanayi sektöründen en büyük çarpan 0,96 ile hizmetler sektöründen elde edilmiştir. Elde edilen sonuca göre turizm alanında 100 yeni iş yaratılırsa $0,96 \times 100 = 96$ hizmetler sektöründe toplam 96 yeni iş olanağı sağlamış olacaktır.

Anahtar kelimeler: Turizm Sektörü, Turizmde İstihdam, Nathan İstihdam Modeli

Abstract

Unemployment, which has become an important problem all over the world, has been largely resolved thanks to the tourism sector. The reason for this solution is that tourism provides employment opportunities to many sectors directly or indirectly. In order to understand the extent of the effects of tourism on employment, employment multipliers have been developed by various researchers. One of these multipliers is the employment multiplier model developed by R. R. Nathan. Thanks to this model, the impact of tourism on employment can be calculated using mathematical formulas. In this study, it has been calculated how much employment opportunities that will be created in the field of tourism indirectly provide to other sectors by formulating it with the data obtained in Erzurum province. As a result of the calculations, the smallest multiplier was obtained from the services sector with 0.81 and the largest multiplier was obtained from the industry sector with 0.84. According to this result, if 100 new jobs are created in the tourism field, 81 ($0.81 \times 100 = 81$) new job opportunities will be created in the services sector. In 2019, the smallest multiplier was obtained from the industry sector with 0.78, and the largest multiplier was obtained from the services sector with 0.96. According to the result, if 100 new jobs are created in the field of tourism, $0.96 \times 100 = 96$ new jobs in the services sector will have created a total of 96.

Keywords: Tourism Sector, Employment in Tourism, Nathan Employment Model

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, gokalps@atauni.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-5821-1212

** Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Mezunlu, yeşim.ozdemi@gmail.com, ORCID No:0000-0001-6567-0548

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmış ve intihal incelemesinden geçirilmiştir.

GİRİŞ

Turizm tüm dünyada gelir getirici ve istihdam sağlama özellikleri ile önemli ölçüde kendine yer edinmiş sektör konumunda görülmektedir. Turizm sektörü bulunduğu bölgenin iklim ve coğrafi yapısına göre faaliyet süresinde değişiklik gösterebilmektedir. Bölgelerin iklim ve coğrafi yapı bakımından uygunluğu turizm kavramının çeşitlenmesine sebep olmaktadır. Çeşitlenen turizm kavramı deniz, yat, av, inanç, kültür, yayla, kış, dağ, sağlık ve kongre turizmi gibi başlıkla altında ifade edilmektedir (Olalı & Timur, 1988).

Turizm faaliyet süresinin doğrudan ilgili olduğu güneşlenme süresi bölgelere göre değişkenlik göstermektedir. MGM (Meteoroloji Genel Müdürlüğü) 2018 ve 2019 verilerine göre yaz aylarında 6,75 ile 10,42 iken bu oran kış aylarında 3,27 ile 5,61 arasında değişmektedir. Daha çok deniz, kum, güneş üçlüsünü tercih edenler yaz aylarında turizm faaliyetine katılırken kış sporlarını tercih edenler ise kış aylarında karın yoğun olduğu bölgelere seyahat etmektedirler (URL1).Yapılan seyahatler sonucunda insanların aldıkları hizmetler karşılığında yaptıkları harcamalar ülke ekonomisine ve işsizlik sorununa çözüm olarak gelir getirici özelliği sebebiyle turizm sektörü ulaşım sanayi, tarım vb. birçok alana istihdam konusunda önemli katkısı olduğu düşünülmektedir (Liu & Var, 1982). İstihdama katkı sağlamaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde turizm kavramı açıklanmış, özellik ve çeşitlerinden bahsedilerek kavramsal çerçevesi verilmiştir. İkinci bölümde turizm sektörü ve istihdam arasındaki ilişki açıklanarak önemine vurgu yapılarak uygulama kısmında 2018 ve 2019 yılları için elde edilen veriler ışığında Nathan istihdam çarpanı modeli ile turizm sektöründe yaratılacak 100 yeni işin diğer sektörlerde ek olarak kaç kişilik istihdam yaratacağı hesaplanmıştır.

Elde edilen veriler belirlenen modeldeki formül ışığında 2018 ve 2019 yılları için hesaplanarak turizm alanında yaratılacak yeni iş olanağının diğer sektörlerle dolaylı olarak kaç kişilik istihdam sağlanacağı belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada turizm sektörü hakkında gerekli literatür bilgisi verilirken turizm ve istihdam ilişkisi detaylı bir şekilde açıklanarak tablo, şekil ve grafiklerden yararlanarak görselleştirilmiştir. Turizm sektörünün istihdam üzerindeki etkisinin temel konu olarak alındığı bu çalışmada model olarak alınan istihdam çarpanı toplanan verilerle formüle edilerek hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen veriler yorumlanmış ve Erzurum ilindeki turizm sektörünün istihdam üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

1.İSTİHDAM KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ

İstihdam kavramının herkes tarafından kabul gören tek bir tanımı bulunmamaktadır. Birçok tanımı bulunan bu kavram genel olarak “gelir sağlama amacı ile çalışma arzusunda olan bireylerin çeşitli alanlarda mal ve hizmet üretme faaliyetinde bulunmalarıdır (Ünlüönen, 2011).

1.1 İstihdam Çeşitleri

Turizmde doğrudan istihdam çeşitleri tam istihdam, dolaylı ve uyarılmış istihdam olarak üç başlık altında toplanmaktadır. Sektörün kendi içinde ayrılmış olduğu alt dallarında verilmekte olan tüm faaliyetler ve bu faaliyetler sonucunda oluşan istihdam tam istihdam olarak tanımlanmaktadır. Yeme-içme, konaklama, eğlence, ulaşım vb. hizmetler tam istihdama örnek olarak verilebilmektedir (Tutar & Tutar, 2004). Dolaylı istihdam ise turizm faaliyetlerini direkt etkileyen bir istihdam durumu meydana getirmez. Fakat Turizm faaliyetini yan sektör olarak dolaylı etkileyen faaliyetlerden oluşan istihdamı ifade eder. Bu istihdama otel inşaatında çalışacak işçiler örnek olarak gösterilebilir (Mcintosh & Gupta, 1980). Turizm sektöründe yapılan faaliyetlerden doğan gelirlerin harcanması ile diğer sektörlerle sağlanan katkıyı uyarılmış istihdam ifade eder. Ek istihdam olarak da adlandırılmaktadır (Karagöz, 2006). Turizm sektörünün istihdam sağlama özelliği işsizlik sorununa önemli ölçüde çözüm sunduğu ve ekonomiye bu yönden katkı sağladığı düşünülmektedir (Gunn, 1988).

1.2.Turizm Sektöründe İstihdamın Önemi

Turizm sektörünün doğrudan veya dolaylı olarak birçok sektörü etkilemesi istihdam yaratma gücünün olduğu düşüncesini desteklemektedir. Emek yoğun yapısı insan gücü ile faaliyetini sürdüren bu sektör hem geçmişte hem günümüzde hem de gelecekte istihdam sağlayan ve sağlayacak olan sektör konumunda olacağı tahmin edilmektedir (Page, 1996).

Turizmin tüm yıl boyunca faaliyet gösteren, insanlarla iç içe bir çalışma ortamı sunan bu sektör birçok sektör ile ilişkili olduğundan istihdama önemli derecede katkı sağlamaktadır. Özellikle mevsimsel olarak yoğun faaliyet gösteren dönemlerde mevcut istihdamdan daha fazla iş gücüne ihtiyaç duyulmakta bu dönemlerde istihdam oranı artmaktadır. Turizm sektörünün büyümesi ve gelişmesi ile istihdam oranları artarken seyahat eden turistlerin bıraktıkları dövizler ülke ekonomisine gelir olarak katkı sağlamaktadır (Associates, 1966).

Turistik harcamaların meydana getirdiği gelir ekonomiye büyük ölçüde fayda sağlarken bu gelirin ekonomi içerisinde el değiştirmesi turizm sektöründe doğrudan veya dolaylı olarak birçok kişiye ek istihdam sağlamaktadır.

Dünyanın her yerinde sayısız doğal kaynak, kültürel varlık, tarihi geçmiş adına sayısız turistik ürün mevcuttur. Bu kaynak ve varlıkların turistik ürün konumuna getirilip pazarlanması ve bu ürünlerin turistler tarafından buldukları yer dışına seyahat ederek satın alınması turizm sektörü faaliyeti olarak ifade edilmektedir. (Fletcher, 1989).

Turizm tüm dünyada gelir getirici etkisi ile büyük oranda istihdam sağlayan sektörler arasında olduğu düşünülmektedir. Gelir getirici, istihdam sağlayıcı özellikleriyle ekonomiye büyük ölçüde etkisi bulunan bu sektör birçok sektörü doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir (Roney, 2011)

Tablo 1. Türkiye'de Turizm Sektörünün Toplam İstihdama Katkısı (bin kişi)

Yıllar	Doğrudan İstihdam	Dolaylı İstihdam	Doğrudan Dolaylı İstihdam (1)	Türkiye'de Toplam İstihdam	Turizmin toplam istihdamdaki payı (1/2)
2010	458	1.152	1.609	22.594	7.12
2011	487	1.367	1.855	24.110	7.69
2012	507	1.308	1.815	23.937	7.58
2013	531	1.450	1.981	24.602	8.05
2014	580	1.550	2.130	25.933	8.21
2015	614	1.598	2.210	27.341	8.08
2020	791	1.807	2.598	-	-
2025	915	1.902	2.817	-	-

Kaynak: (WTTC, 2020) Tahmini veriler.

Tablo 1'e göre 2012 yılı harici toplam istihdam artış göstermektedir. Turizmin toplam istihdam içindeki payı ise yıllar içerisinde artış ve azalışlar göstermiş ve 2014 yılında 8.21 seviyesine ulaşmıştır. Dünya seyahat ve turizm konseyine (WTTC) 2020 verilerine göre 2025 yılında doğrudan ve dolaylı istihdam rakamlarının 2.817'lere ulaşması tahmin edilmektedir.

1.3. Turizm Sektörünün İstihdam Yaratma Kapasitesi

Turizm sektörü bünyesinde birçok sektörü barındırarak istihdam yaratmaktadır. Bu istihdam olanağı içerisinde hem bu sektörde ilerlemek isteyen bireyler, hem de mevcut iş hayatının yanı sıra ek gelir elde etmek isteyen bireyler kendine yer bulabilmektedir (Szücs vd., 2017).

Turizm faaliyetlerinin bir bütün olarak turizm sektörü çatısı altında ele alındığında turizm harcamalarının oluşturduğu döngü hem turizm sektörü bünyesinde hem de dolaylı olarak birçok sektörün istihdam olanağı bulmasına yardımcı olmaktadır (Mathews & Berdhal, 1940).

Turizm olayında alınan hizmetler karşılığında yapılan harcama alınan hizmeti üreten satıcıya gelir getirmektedir. Turist talep ettiği hizmeti alırken hizmet bedeli ödemektedir. Bu bedel dolaylı olarak turizm sektörü ile ilişkili olan sektörlerle de gelir getirici etki yaratmaktadır (Gunn, 1988).

Turizm sektörünün istihdam üzerindeki etkisini belirleyen faktörler

Turizmin istihdam üzerindeki etkisini belirleyen faktörlerden bazıları şu şekildedir (Cooper vd., 1993).

- Ekonomik ve sosyal faktörler ile birlikte dış kaynaklar ve politik açıdan sebepler
- Sektördeki faaliyet süreleri (tam, yarı vb.) hakkındaki bilgiler
- Gerekli tanıtım planlamalarının yapılıp yapılmadığı
- Genç kesim tarafından turizm sektörüne olan ilgi düzeyi
- İstihdam edilen veya edilmek istenen kişilerin mesleğe uygunluk seviyeleri

Tablo 2. Turizm Sektöründe Yapılan Harcamaların Oluşturduğu İstihdam Alanları

Turistik Harcama Yapılan Yer	Turizm Sektörünün Yaptığı Harcamalar	En Son Yarar Sağlayıcılar
Konaklama	Maaşlar ve Ücretler	Muhasebeciler
Yiyecek- İçecek	Bahşişler ve İkramiyeler	Reklamcılar
Uluslararası Ulaşım	Komisyonlar	Nalbur iye dükkânları
Gezi ve Turlar	Müzik ve Eğlence	Mimarlar, avukatlar, bankalar
Eğlence	Yönetimsel ve Genel harcamalar	Esnaf ve zanaatkarlar
Hatıra – Hediyeelik eşya	Yasal ve Mesleki hizmetler	Otomobil acentaları
Fotoğraf ve Bant	Yiyecek-içecek vb. satın alımı	Fırınlara, bakkallar
Kişisel Bakım	Malzeme ve Üretim maddeleri alımı	Plaj yardımcıları
İlaç ve Kozmetik	Tamir, Bakım, Onarım, Koruma	Kasaplar
Giyim	Reklam, tanıtım, yayın, iyileştirme çalışmaları	Kasiyerler, veznedarlar
Değişik	Toplu hizmetler (elektrik, su vb.)	Hayır kurumları
	Ulaştırma	Eczaneler, baharatçılar
	Lisans, İzin belgeleri	Tezgâhtarlar, sekreterler
	Sigorta primleri	Giyim mağazaları

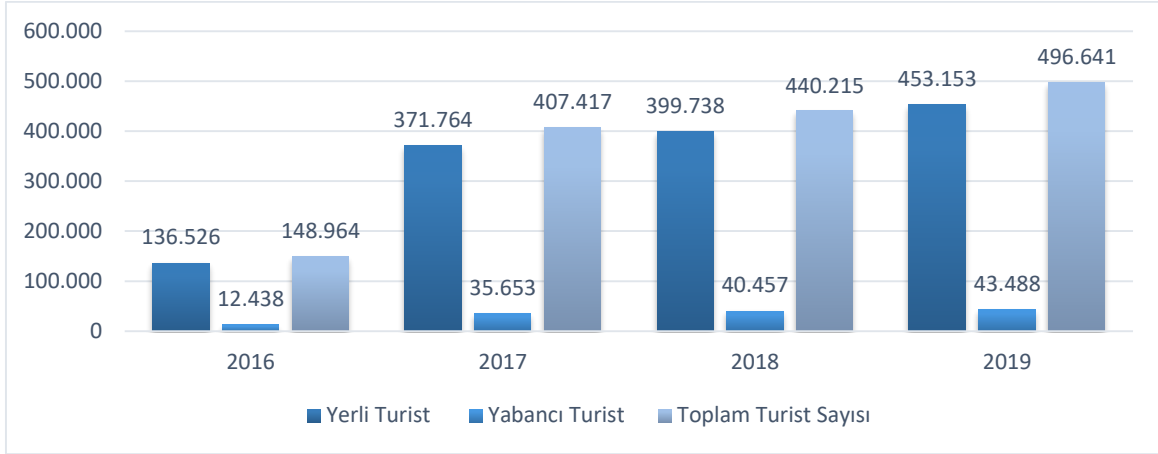
Kaynak: (Uğurlar, 2006)

Elde edilen gelirin el değiştirmesi yeni vergi, tasarruf harcaması olarak adlandırılmaktadır. Bir otel işletmesinde elde edilen oda gelirinin bir kısmı hammadde alımı için toptancılar ve perakendecilere, bir kısmı işletmede görev yapan personel maaşı olarak ödenmekte, kalan kısmı işletmenin tasarrufu olarak ayrılacaktır. Ödeme yapılan işletmeler bu ödeme ile gelir elde etmiş olacak ve bu geliri tekrar harcama yaparak el değiştirmesine ve farklı işletmelere de gelir olarak katkı sağlayacaktır. Bu döngü işletmeler arası devam ederek paranın el değiştirmesine ve gelirin elde edilmesine olanak sağlayacaktır (Kozak & Kozak, 2000).

Tablo 2’de de görüldüğü üzere turistik olarak yapılan harcamalar turizm içerisinde yeni harcamalara ve bu harcamalarda yeni gelir elde edilmesine katkı sağladığını göstermektedir.

2. ERZURUM'DA TURİZM İSTİHDAMI

Doğu Anadolu'da yer alan Erzurum ili Türkiye'nin yüzölçümü bakımından en büyük dördüncü ili olma özeliğine sahiptir. İdari yapı bakımından 20 ilçeye sahip olan Erzurum'un 2019 yılı itibari ile nüfusu 762.062 kişidir (URL2, 2020). Genel olarak geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olan ilin son zamanlarda kış turizmi ile adını duyurması şehirde turizmin gelişmesine sebep olduğu düşünülmektedir.

Şekil 1. Erzurum'daki Turist Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: (Erzurum Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, 2019)

Kış turizmi yanında kültür, inanç, doğa ve kongre turizmine de ev sahipliği yapan Erzurum ili sahip olduğu tesisler ile 1993 yılında kış turizm merkezi olarak ilan edilmiştir. Dünyadaki kayak merkezleri arasında 18. sırada bulunan Palandöken Kayak Merkezi her yıl binlerce turisti ağırlamaktadır. Erzurum ilinde bulunan toplam 126 tesisin 5'i Palandöken Dağı'nda olup diğer tesisler ilin merkez ve ilçelerinde bulunmaktadır. Dağda mevcut otellerin kapasitesi toplam 814 oda ve 1646 yatak sayısına sahiptir (Erzurum Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, 2019). Turizm sektörünün kalbi olarak kabul edilen Palandöken Dağı hem şehir ekonomisi hem de nüfusun istihdamı konusunda oldukça önemli bir yere sahiptir.

Şekil 1'de Erzurum'daki toplam turist sayıları verilmiştir. 2016 yılında 148.964 bin olan toplam turist sayısının %8,3'ü yabancı turist ve %91,7'si yerli turisttir. 2017 yılında 407.417 olan toplam turist sayısının %8,7'si yabancı turist, %91,3'ü yerli turist oluştururken 2018 yılında 440.215 toplam turist sayısının %9,1'i yabancı turistler %90,9'u ise yerli turistlerden meydana gelmektedir. Turist sayılarının yıllara göre artış gösterdiği grafik 2.3 de görülmektedir. Son olarak bu artış sonucunda 2019 yılında toplam turist sayısı 496.641 seviyesine ulaşmış ve bu oranın %8,8' yabancı turist %91,2'si ise yerli turistlerdir.

Tablo 3. Erzurum 'da İstihdamın Sektörlere ve Cinsiyete Göre Dağılımı (2018 & 2019)

Yıl		Erkek	Kadın	Toplam
2018	Hizmet	45.850	20.183	66.533
	Sanayi	19.472	2.138	21.610
	Tarım	535	56	591
	Turizm	4.600	1.716	5.776
	Toplam	70.457	24.163	94.510
		Erkek	Kadın	Toplam
	Hizmet	44.463	20.762	65.225
	Sanayi	17.438	1.473	18.911

2019	Tarım	371	35	406
	Turizm	4.685	1.292	5.977
	Toplam	66.957	23.562	90.519

Kaynak: (SGK, 2019)

Tablo 3'e bakıldığında sektörlerde 2018 yılında 94.510 kişi istihdamın %75 erkek %25'i kadındır. Sektörler arasında en yüksek orana %70,3 ile hizmetler sektörü en düşük orana ise %0,6 ile tarım sektörü sahiptir. Sanayi sektörü toplam istihdamın %23'ünü oluştururken turizm sektörü ise %6,10 'ini oluşturmaktadır.

2019 yılında toplam 90.519 kişi istihdamın %74'ü erkek, %26'sı kadındır. Sektörler arasında en yüksek orana %72 ile hizmetler sektörü en düşük orana ise %0,4 ile tarım sektörü sahiptir. Sanayi sektörü toplam istihdamın %21'ini oluştururken turizm sektörü ise %6,6'sını oluşturmaktadır.

3. ALANYAZIN

Turizmin istihdama katkısının araştırıldığı çalışmada kullanılan bilgiler geçmiş çalışmalara dayanarak hazırlanmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda turizm istihdamının ölçülmesine yönelik çalışmalardan bazıları şunlardır:

(Uzun, 2009) Türkiye'de Turizmin İstihdam Üzerine Etkileri (Turizm Eğitimi Üzerine Bir Örnek: Antalya) isimli çalışmasında literatür ve anket çalışması yöntemlerini kullanarak yapmış olduğu araştırmasında turizmin gelir yaratıcı etkisi, sağladığı döviz girdisi ve istihdama olan katkısından turizm sektörünün ulusal ekonomilerde önemli ölçüde yer edindiğini ortaya koymuştur. Ayrıca çalışmada turizm sektörünün istihdam sağlamadaki katkısının ülke ekonomilerine büyük ölçüde destek verdiği görülmüştür.

(Ünlüönen, 2011) Turizmde istihdam isimli çalışmada turizmi istihdama olan katkısını araştırırken kullandığı verileri literatür taraması yaparak elde etmiştir. Çalışma bulgularında ise turizmin istihdama önemli ölçüde katkı sağladığı ve turizmin istihdama sağladığı katkının işsizlik sorununa çözüm olduğu sonucuna ulaşmıştır.

(Tutar & vd. 2013) Turizm Sektörünün İstihdam Üzerine Etkileri adındaki çalışmasında SWOT analizi kullanarak elde ettiği veriler doğrultusunda turizmin istihdam üzerinde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere ekonomilerinde, kalkınmada ve istihdamda olumlu etkileri olduğu sonucuna varmaktadır.

(Şit, 2016) Türkiye'de Turizm Sektörünün İstihdama Katkısı isimli çalışmasında literatür taraması yapılarak ulaşılan veriler ile turizmin istihdam sağlamada önemli rol oynadığını belirterek Türkiye ekonomisinde istihdam rakamını 11 milyondan 16 milyon seviyelerine yükselterek hizmetler sektörünün toplam istihdama önemli ölçüde katkı sağladığını tespit etmiştir. Ayrıca hizmetler sektörü içerisinde yer alan turizm sektöründe aynı dönemde 2 milyon 210 bin kişinin istihdam edildiğini sonucuna varılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN KONUSU, YÖNTEMİ VE MODELİ

Turizm Dünya'da ve Türkiye'de en hızlı şekilde gelişen ve bu gelişimi geçmişten günümüze sürdüren sektör olma özelliği taşımaktadır. Doğal, kültürel, tarihi varlıklar açısından cazibe merkezi haline gelen bölgelerin bu varlıkları turistik ürün haline getirerek tüketiciye sunması hem ülke ekonomisine katkı sağlarken turistik ürününün sunulmasında insan gücüne ihtiyaç duyulduğundan büyük oranda istihdam olanağı da sağlamaktadır.

Turistik harcamaların meydana getirdiği gelir ekonomiye büyük ölçüde fayda sağlarken bu gelirin ekonomi içerisinde el değiştirmesi turizm sektöründe doğrudan veya dolaylı olarak birçok kişiye ek istihdam sağlamaktadır. İstihdam oranının hesaplanabilmesi için kullanılan çarpan yöntemi geçmişte birçok araştırmacı tarafından çalışmalarına konu olmuş ve bu konuyla alakalı formüller geliştirmişlerdir. Bir bölge veya ülke de turistik harcamaların yarattığı etkileri ortaya koymak için yapılan hesaplamalar güvenilir veriler sağlamaktadır.

Erzurum ilinde son zamanlarda hızla gelişen turizm sektörü mevcut nüfusa önemli ölçüde istihdam olanağı sunmaktadır. Araştırmanın temel amacı Erzurum ilinde turizm sektörünün il kapsamındaki istihdam üzerindeki etkisini belirlenen model dâhilinde hesaplayarak ölçmektir.

Çalışma sonucunda bölgesel istihdamın ne ölçüde olduğu ortaya konacak ve turizm faaliyeti için gelen turistlerin harcamaları doğrultusunda oluşacak istihdam oranları hesaplanarak açıklanacaktır.

Çalışmada kullanılan turizm istatistiklerinin doğru ve güncel olması için birçok kaynaktan yararlanılmıştır. Bu veriler toplanırken istatistiki bilgilerin yıllar bazından güncellenmemesi ve bazı yıllara ait bilgilerin bulunamaması çalışmanın sınırlılığıdır. Çalışmada kullanılan turizm istatistikleri (KUDAKA, TÜİK, SGK) gerekli kurum ve kuruluşlardan yararlanılarak elde edilmiştir.

Araştırmanın uygulama bölümünde 1966 yılında R. R. Nathan'ın çalışmasında kullandığı istihdam modeli kullanılmıştır. Araştırmacının geliştirdiği modelde bir bölgede turistik harcamaların yarattığı kısa dönemdeki etkinin ölçülmesi için gerekli formül verilmiştir. Nathan İstihdam Çarpan Modeli, 1966 yılında Endüstri olarak Rekreasyon adlı çalışmasında Robert R. Nathan Associates tarafından Appalachia bölgesi için hesaplanan istihdam çarpanı tipik çarpanın ne olduğuna ve nasıl çalıştığı hakkında örnek olarak gösterilmektedir. Ekonomide bölgeden bölgeye değişiklik gösteren çarpan oranı Nathan tarafından yapılan bir çalışmada 375 ilçe ve 33 şehir için hesaplanmıştır (Associates, 1966).

“Bölgesel istihdamın ölçülmesinde kullanılan formül aşağıdaki gibidir” (Selçuk, 2011; Olalı & Timur, 1988)

Modelde;

$$E_r = E_{rc} + E_{rl} + E_{rg} + E_{rx}$$

E_r : Toplam Bölgesel İstihdam

E_{rc} : Yerel Nüfusa Hitap Eden Bölgesel İşgücü

E_{rl} : Yatırım Faaliyetlerinde Yer Alan Yerel İşgücü

E_{rg} : Kamu Faaliyetlerinde Yer Alan Yerel İşgücü

E_{rx} : Bölgesel Dışsatımda Yer Alan Yerel İşgücü

Yatırımlar, ihracat ve devlet harcamaları sistem dışı kabul edilmektedir. Bu kalemler dışındaki verilerin bir yılda bölgedeki turistik harcamaların oluşturduğu istihdam şöyle formüle edilir (Selçuk, 2011).

$$\frac{\Delta E_r}{\Delta E_{rx}^2} = \frac{1}{1 - E_{rc}/E_r}$$

Formülde:

δE_r : Artan Bölgesel İstihdam

δE_{rx}^2 : Turistik Harcamaların yarattığı İstihdam Etkisini ifade eder.

İstihdam çarpanı üç aşamada hesaplanmaktadır. Bu aşamalar aşağıdaki gibidir;

1. Turizm sektörü için konum bölgesi hesaplaması yapılır. Formülde;

Erz. Toplam Turizm İstihdamı / Erz. Toplam İstihdam

LQ =

Türkiye' de Toplam Turizm İstihdamı / Türkiye' de Toplam İstihdam

LQ: Konum Bölgesi

Genellikle 0,75 ile 1,25 arasındaki değerler sektörün yeterli olduğunu gösterir. Çıkan sonuç 0,75 ile 1,25 değerden küçük bir değerse bu işletme istihdam açısından kendi kendine yeterli olmadığına ifade eder.

Çıkan sonuç 0,75 ile 1,25 arasında ve bu değerden büyük ise o zaman işletme istihdam çarpanı hesaplama yoluna giderek yeni bir iş alanında kaç kişilik bir istihdam oranının ne kadar ek istihdam getireceği araştırılır

Bu değer 0,75 ile 1,25 arasında ve bu değerden büyük çıktığı durumda şöyle hesaplama yapılır.

2. Sektöre ait konum bilgisinden sonra sektördeki yerel olmayan iş gücü bulunur. Elde edilen yerel olmayan istihdam toplam istihdama eklenir. Formül;

$$\left(1 - \frac{1}{LQ}\right) \times 100$$

3. Son adımda istihdam çarpanı bulunarak hesap tamamlanır. Formül;

$$\text{İstihdam Çarpanı} = \frac{\text{Sektördeki Toplam İstihdam}}{\text{Yerel Olmayan İstihdam}}$$

Yukarıdaki sıralama takip edilerek yapılacak hesaplamalar sektördeki istihdamın yeterli olup olmadığını, yeterli olduğu durumda sağlanacak yeni iş olanağında toplam kaç kişilik istihdam sağlanacağı sonucuna varılacaktır.

Yukarıdaki formül kullanılarak bir bölgede oluşacak bölgesel istihdam miktarı bulunabilir. Fakat tam ve doğru bir hesaplamının yapılabilmesi için gerekli verilerin eksiksiz elde edilmesi gerekmektedir.

“Bu formüle ek olarak bölgedeki devamlı nüfusun tüketim harcamalarının hesaplanması için aşağıdaki formül kullanılabilir” (Liu & Var, 1982). Formülde;

$$E_y = P_r \cdot E_d \cdot 365$$

E_y : Yıllık Toplam Tüketim Harcaması

P_r : Yerleşme Merkezinin Devamlı Nüfusu

E_d : Kişinin Günlük Ortalama Tüketim Harcamasını ifade eder.

Bölgeye gelen turistlerin Toplam Harcamaları ise şu formülle hesaplanır:

Formülde;

$$E_T = O_T \cdot O_L \cdot E_{Td}$$

E_T : Turistlerin Toplam Harcamaları

O_T : Bölgeye Gelen Turist Sayısı

O_L : Turistlerin Ortalama Geceleme Sayısı

E_{Td} : Turistlerin Ortalama Günlük Harcamaları

Yukarıdaki bu iki formül kullanılarak hem devamlı nüfusun hem de bölgeye seyahat eden turistlerin toplam harcama miktarları bulunabilmektedir.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmanın uygulama kısmında Nathan modeli ve yapılan hesaplama sonucu elde edilen sonuçlar yorumlanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Türkiye geneli ve Erzurum ili genel istihdam seviyeleri ile turizm sektörü istihdam seviyeleri 2018/2019 yılları itibari ile değişimi ele alınarak analiz edilmeye çalışılmıştır (Tablo 4.). Bu çalışmada Nathan modeline göre istihdam çarpanı belirlenerek sonuçları değerlendirilmiştir.

Tablo 4.Erzurum İçin İstihdam Çarpanı Hesaplamasında Kullanılacak Veriler

		TURİZM İSTİHDAMI		TOPLAM İSTİHDAM	
YILLAR	SEKTÖR	ERZURUM	TÜRKİYE	ERZURUM	TÜRKİYE
2018	Turizm	5.776	1.083.695	94.510	28.738.000
	Hizmetler	66.533	15.775.000	94.510	28.738.000
	Sanayi	21.610	7.666.000	94.510	28.738.000

	Tarım	591	5.297.000	94.510	28.738.000
2019	Turizm	5.977	1.202.355	90.519	27.157.000
	Hizmetler	65.225	15.570.000	90.519	27.157.000
	Sanayi	17.438	6.870.000	90.519	27.157.000
	Tarım	371	4.618.000	90.519	27.157.000

Kaynak: (SGK, 2019)

Veriler incelendiğinde 2018 yılında Erzurum'daki turizm istihdamı 3.779 kişi Türkiye'deki toplam turizm istihdamı ise 1.083.695 kişidir. Erzurum'daki toplam turizm istihdamı Türkiye'deki toplam turizm istihdamının %0,5 dur. 2018 yılında Erzurum'daki toplam istihdam 94.510 kişi ve Türkiye'deki toplam istihdam ise 28.738.000 kişidir. Erzurum'daki toplam kişi istihdam oranı Türkiye'deki toplam kişi istihdam oranının %0,3 dür.

2019 yılında ki verilere bakıldığında Erzurum'daki toplam istihdam 5.977 kişi, Türkiye de toplam turizm istihdam 1.202.355 kişidir. Erzurum'daki turizm istihdam oranı Türkiye'de toplam turizm istihdamının %0,4 dür. Toplam istihdam ise Erzurum ilinde 90.519 kişi iken bu rakam Türkiye'de 27.157.000 kişidir. Erzurum ilindeki turizm istihdamı Türkiye'deki toplam turizm istihdamının %0,3 dür.

2018 de hem Erzurum'da hem de Türkiye'deki toplam istihdam oranında artış görülürken turizm istihdamının toplam istihdamına göre oranı oldukça düşüktür. 2018'de 5.776 kişi olan toplam turizm istihdamı 2019'da artış göstererek 5.977 kişiye ulaşmıştır. Gerçekleşen bu artış Türkiye'deki toplam turizm istihdamı yanında oldukça düşüktür.

2018 ve 2019 yılları için yapılacak uygulama tablodaki veriler kullanılacak olup hesaplamada elde edilecek sonuçlar ışığında turizm sektörünün diğer sektöre istihdam konusundaki etkisi açıklanmaya çalışılacaktır.

İstihdam Çarpanı Hesaplamasında Uygulanacak Adımlar;

- Sektörün konum bölümü (Location Quotient) bulunur,
- Sektörün yerel olmayan istihdam yüzdeleri bulunur,
- Belirlenen sektörlerin yerel olmayan istihdam yüzdeleri toplam istihdamına eklenir,
- Toplam istihdamı toplam yerel olmayan istihdam yüzdesine bölerek istihdam çarpanı hesaplanır.

5.1. 2018-2019 Yılları İçin İstihdam Çarpan Etkisinin Hesaplaması

5.1.1. 2018 İstihdam Çarpan Hesaplaması

5.1.1.1. Konum Bölgesi (Location Quotient)

Sektörün hangi seviyede olduğunu belirlemek için hesaplanır. Genellikle 0,75 ile 1,25 arasındaki değerler sektörün yeterli olduğunu gösterir. Yani çıkan değer 0,75 ile 1,25 arasındaki değerlerden küçük ise işletme kendi kendine yetecek kapasitede olmadığını ek istihdam yaratamayacağı sonucuna varılır. Fakat bu değer 0,75 ile 1,25 arasında ve bu değerden büyük ise işletmenin kendine yettiği ve ek istihdam sağlayabileceği ifade edilir. Konum bilgisi değerine göre istihdam çarpanı hesaplanır.

Erz. Toplam Turizm İstihdamı / Erz. Toplam İstihdam

$$LQ = \frac{\text{Erz. Toplam Turizm İstihdamı}}{\text{Erz. Toplam İstihdam}}$$

Türkiye' de Toplam Turizm İstihdamı / Türkiye' de Toplam İstihdam

$$\text{Turizm } LQ_{18} = \frac{5776 / 94.510}{1.083.695 / 28.901.000} = \frac{0,0611}{0,0375} \quad LQ_{18} = 1,62$$

$$\text{Hizmetler } LQ_{18} = \frac{66.533 / 94.510}{15.775.000 / 28.738.000} = \frac{0,7039}{0,5489} \quad LQ_{18} = 1,28$$

$$\text{Sanayi } LQ_{18} = \frac{21.610 / 94.510}{5.674.000 / 28.738.000} = \frac{0,2286}{0,1974} \quad LQ_{18} = 1,15$$

$$\text{Tarım } LQ_{18} = \frac{591 / 94.510}{5.297.000 / 28.738.000} = \frac{0,0062}{0,1843} \quad LQ_{18} = 0,03$$

Konum değeri 0,75 ile 1,25 arasında ve bu değerden büyük olduğundan dolayı sektörün kendi kendine yetebileceği yorumu yapılabilir. Bu yüzden bu sektör için istihdam çarpanı hesaplanarak yeni bir iş alanının kaç kişilik istihdam yaratabileceği bulunabilir.

Tarım sektörü LQ değeri 1'den küçük çıktığı için istihdam çarpanı hesaplamasına dâhil edilmemiştir.

5.1.1.2.Yerel Olmayan istihdam

İkinci basamak olarak yerel olmayan ihtiyaçlara hizmet eden kişi sayısı bulunur. Bu sayı turizmde dolaylı olarak istihdam eden kişi sayısıdır.

$$\left(1 - \frac{1}{LQ}\right) \times 100$$

$$\text{Turizm} = 1 - \frac{1}{1,62} \times 100 = 1 - 0,61 = 0,39 \times 100 = \%39 \quad 5.776 \times 0,39 = 2.252$$

$$\text{Hizmetler} = 1 - \frac{1}{1,28} \times 100 = 1 - 0,78 = 0,22 \times 100 = \%22 \quad 66.533 \times 22 = 4.637$$

$$\text{Sanayi} = 1 - \frac{1}{1,15} \times 100 = 1 - 0,86 = 0,14 \times 100 = \%14 \quad 19.472 \times 14 = 2.726$$

Yerel olmayan istihdam sektörlerdeki toplam istihdama eklenir;

$$\text{Turizm} = 5.776 + 2.252 = 8.028$$

$$\text{Hizmetler} = 66.533 + 4.637 = 71.170$$

$$\text{Sanayi} = 21.610 + 2.726 = 24.336$$

10

5.1.1.3.İstihdam Çarpanı (EM: Employment Multiplier)

Son basamak olarak istihdam çarpanı hesaplaması yapılır. Bu hesaplamanın yapılmasının sebebi doğrudan istihdamın dolaylı olarak kaç kişiye daha istihdam sağlayacağı sonucunu elde etmektir.

$$\text{İstihdam Çarpanı} = \frac{\text{Sektördeki Toplam İstihdam}}{\text{Yerel Olmayan İstihdam}}$$

Tablo 5 Turizm ve Hizmetler Sektörü

Turizm	1,62	8.028	5776
Hizmetler	1,28	81.170	66.533
Toplam		89.198	72.309

$$EM_{18} = \frac{72.309}{89.198} = 0,81$$

EM: Employment Multiplier (İstihdam Çarpanı) ifade eder. İstihdam çarpanı 0,81 dur. Erzurum'da turizm alanında 100 yeni iş yaratılırsa 81 (0,81×100=81) yeni iş olanağı sağlanmış olacak ve bu yeni işlerde 81 kişilik istihdamı hizmetler sektöründe yaratılacaktır.

Tablo 6. Turizm ve Sanayi Sektörü

Sektör	2018 LQ	Yerel olmayan istihdam	2018 İstihdam
Turizm	1,62	8.028	5.776
Sanayi	1,15	24.336	21.610
Toplam		32.364	27.386

27.386

$$EM_{18} = \frac{27.386}{32.364} = 0,84$$

EM: Employment Multiplier (İstihdam Çarpanı) ifade eder. İstihdam çarpanı 0,84 dur. Erzurum'da turizm alanında 100 yeni iş yaratılırsa $0,84 \times 100 = 84$ toplam 84 yeni iş olanağı sağlanmış olacak ve bu yeni işlerde 84 kişilik istihdamı sanayi sektöründe yaratılacaktır.

5.1.2. 2019 Yılı İstihdam Çarpanı Hesaplaması

Tablo 7. Turizm ve Hizmetler Sektörü

Sektör	2019 LQ	Yerel olmayan istihdam	2019 İstihdam
Turizm	1,49	7.751	5.977
Hizmetler	1,25	66.427	65.125
Toplam		74.178	71.102

71.102

$$EM_{19} = \frac{71.102}{74.178} = 0,96$$

EM: Employment Multiplier (İstihdam Çarpanı) ifade eder. İstihdam çarpanı 0,96 dur. Erzurum'da turizm alanında 100 yeni iş yaratılırsa $0,96 \times 100 = 96$ toplam 96 yeni iş olanağı sağlanacak ve bu yeni işlerde 96 kişilik istihdam hizmetler sektöründe yaratılacaktır.

Tablo 8. Turizm ve Sanayi Sektörü

Sektör	2019 LQ	Yerel olmayan istihdam	2019 İstihdam
Turizm	1,49	7.751	5.977
Sanayi	0,75	22.192	17.438
Toplam		29.943	23.415

23.415

$$EM_{19} = \frac{23.415}{29.943} = 0,78$$

EM: Employment Multiplier (İstihdam Çarpanı) ifade eder. İstihdam çarpanı 0,78 dur. Erzurum'da turizm alanında toplam 100 yeni iş yaratılırsa $0,78 \times 100 = 78$ yeni iş olanağı sağlanacak ve bu yeni işlerde 78 kişilik istihdam sanayi sektörün de yaratılacaktır.

Tablo 9. İstihdam Çarpanı Hesaplama Sonuçları
2018 YILI İÇİN ELDE EDİLEN EM SONUÇLARI

	LQ(Konum) Değeri	Yerel Olmayan Kişi İstihdam
Turizm	1,62	2.252
Hizmetler	1,28	4.637
Sanayi	1,15	2.726
Tarım	0,03	-

2019 YILI İÇİN ELDE EDİLEN EM SONUÇLARI

	LQ(Konum) Değeri	Yerel Olmayan Kişi İstihdamı
Turizm	1,49	1.912
Hizmetler	1,25	1.302
Sanayi	0,75	5.754
Tarım	0,02	-

Yukarıda sektörlerin konum bölgeleri ve yerel olmayan işgücü oranları verilmektedir. Hesaplama adımlarının başında yer alan konum bölgesinde hesaplama sonucu ulaşılan değer 0,75 ile 1,25 arasında ise bu sektörün toplulukta kendine yeterli olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte 2018 yılında 1,62'lik 2019 yılında 1,49'luk değere sahip olan turizm sektörü toplulukta kendine yeterli olduğu görülürken doğrudan ve dolaylı olarak ek istihdam yarattığı yorumu yapılabilmektedir. Turizm sektörü başta hizmetler sektörü olmak üzere sanayi ve tarım sektörlerine sağladığı ek istihdam olanaklarıyla ekonomide önemli bir role sahiptir.

Hesaplama sonucunda 2018 yılında 1,28, 2019'da 1,25 konum bölgesine sahip olan hizmetler sektörü toplulukta kendi kendine yeterli olduğu, 2018'de 1,15 2019'da 0,75 değerine sahip olan sanayi sektöründe toplulukta kendi kendine yeterli olduğu ve yeni işlerde ek istihdam sağlayabilecek olanaklara sahip olduğu söylenebilmektedir.

Tarım sektörü konum bölgesi değerine bakıldığında 2018 yılında 0,03 ve 2019'da 0,02 değerleri ile toplulukta kendine yeterli olmadığı yorumu yapılabilmektedir. Bununla birlikte tarım sektörünün kendine yeterli olmaması ek istihdam sağlayamayacağı bu yüzden ise istihdam çarpanı hesaplamasına dâhil edilmediği görülmektedir.

Tablo 10. Hesaplama Sonucu Sektörlerin EM Değerleri

2018 YILI İÇİN EM DEĞERLERİ	
Sektörler	EM Değeri
Turizm / Hizmetler	0,81
Turizm / Sanayi	0,84

2019 YILI İÇİN EM DEĞERLERİ

Sektörler	EM Değeri
Turizm / Hizmetler	0,96
Turizm / Sanayi	0,78

Yukarıdaki tabloda sektörlerin EM (İstihdam Çarpanı) değerleri verilmiştir.2018 yılında turizm/hizmetler sektörü EM değeri 0,81 dir. 2018 yılında turizm alanında yaratılacak 100 yeni işte 81 kişilik yeni istihdam hizmetler sektöründe ek istihdam sağlanmıştır. 2019 yılında EM değeri 0,96 olarak hesaplanmıştır. Turizm sektöründe yaratılacak 100 yeni işte hizmetler sektöründe toplam 96 kişilik yeni istihdam sağlanacaktır. 2018 da turizm / sanayi sektörü EM değeri 0,84dür. Turizm alanında 100 yeni işte toplam 84 kişilik yani istihdam olanağı sanayi sektöründe sağlanmıştır. Bu değer 2019 yılında 0,78 olarak hesaplanmıştır. Yine 100 kişilik yeni iş olanağında sanayi sektöründe toplam 78 kişilik bir istihdam yaratılmış olacaktır.

Yukarıdaki tabloda tarım sektörü hesaplamaya dâhil edilmemiştir. Bunun sebebi konum bölgesi değerinin 1'den küçük olmasıdır. Tarım sektörü normalde istihdam oranı yüksek bir alandır. Fakat kayıt dışı işsizlik oranlarının fazla olması nedeniyle olması gerekenden daha az oranda istihdam sağladığı görülmektedir. Bu yüzden turizmin tarım sektörü istihdamı üzerindeki katkısının belirlenmesi için kullanılan istihdam çarpanı bu sektör için hesaplanamamıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma turizm sektörünün istihdam üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Erzurum ili evren olarak kabul edilmiş ve hesaplamada toplam istihdam ve il kapsamındaki toplam turizm istihdamı rakamları kullanılmıştır. Geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olan Erzurum illindeki turizm sektörü her geçen yılda daha çok gelişim göstermiş ve geçim kaynağı sayılmıştır. Yapılan yeni tesis ve turistik mekânlar sayesinde Erzurum'u tercih eden turist sayısı artmış ve bu sektör özelliklerde turistlerin yoğun olduğu dönemlerde mevcut il nüfusuna önemli derecede istihdam olanağı sağlamaktadır.

Hesaplamalar sunucunda 2018 yılında en küçük çarpan 0,81 ve en büyük çarpan 0,84 olarak bulunmuştur. Turizm sektöründeki 100 yeni işte hizmetler sektörüne ek olarak toplam 81 kişilik, sanayi sektöründe ise 84 kişilik ek istihdam sağlandığı belirlenmiştir. 2019 yılı hesaplama sonuçlarına göre ise en küçük çarpan 0,96 ve en büyük çarpan 0,78 olarak bulunmuştur. Turizmdeki 100 yeni işin hizmetler sektörüne toplam 96 kişilik ve sanayi sektöründe ise 78 kişilik ek istihdam sağladığı belirlenmiştir.

13

Hesaplamalar doğrultusunda çıkan sonuca göre, turizm sektörü kendi bünyesi haricinde birçok sektöre istihdam sağlamaktadır. Kurulan yeni tesisler konaklama, yeme içme gibi hizmetlerde gerekli istihdamı sağlarken tesis inşaatında, kullanılan malzeme temininde ve kurulduktan sonraki faaliyet aşamasında yardımcı sektörlerde istihdam imkânları sağlamaktadır.

Turizm sektörü her ne kadar gelişen ve büyüyen bir sektör konumunda ifade edilse de istihdam bakımından dünyadaki ve Türkiye'deki verilere doğrultusunda değerlendirildiğinde, aslında yeterli ölçüde önem görmediği bu yüzden istihdam oranındaki payının arzu edilir ölçüde yüksek olmadığı görülmektedir.

Turizmin istihdam olanaklarını arttırması için turizm sektörüne gerekli önemin verilmesi gerekmektedir. Hem dünyada hem de Türkiye'de turizm alanında yatırımların artması istihdam oranını da arttıracaktır. Yeni tesislerin, turistik merkezlerin, henüz keşfedilmemiş doğal güzelliklerin turizme kazandırılması önemli konulardır.

Turizm mevsimlik özelliğe sahip olan bir sektördür. Mevsimlik özelliği nedeniyle istihdam oranı da dönemsel olarak farklılık göstermektedir. Bu sorunun çözümü ancak turizm faaliyetinin on iki ayda da faaliyet göstermesi için hem mevcut turizm çeşitlerinin geliştirilmesi ile hem de alternatif turizm çeşitlerinin bulunmasıyla olacaktır. Bu sorunun çözümü, yılın on iki ayında da istihdam olanaklarını arttırarak mevsimlik işsizliğin önüne geçecek ve personel devir hızının önemli ölçüde azalmasına yardımcı olacaktır.

Turizmin başka bir sorunu da kayıt dışı istihdam konusudur. Sigortalı olarak çalışan bireylerin yanında önemli ölçüde kayıt dışı işçi çalıştırılmakta olduğu sektör çalışanlarının belirtilmektedir. Kayıt dışı istihdamın hem ekonomi hem de çalışanların hakları bakımından olumsuz etkilerinin azaltılması için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Turizm sektöründe çalışan eğitimli personel sayısının düşük olduğu görülmektedir. Bunun temel nedeni turizm eğitimi veren kurum ve kuruluşların sayıca yetersiz, buna bağlı olarak da mezun sayısının az olmasıdır. Bu sektörde nitelik gerektirmeyen alt kademe birçok sektör dışı eleman çalıştırılmaktadır. Eğitim alan kişilerinde çok düşük bir kısmı üst kademe görevlendirilmektedir. Yüksek oranda yaratmış olduğu istihdam olanakları insanların çoğunu bu sektöre yöneltmiştir. Eğitim almayan kişiler bu istihdamdan yararlanmak ve kısa sürede bu

eğitimi tamamlamak için çeşitli özel kurumların verdiği kısa süreli eğitimlerden faydalanarak eğitim sonucunda elde ettikleri sertifikalar ile iş imkânı bulabilmektedirler. Bu durum liseden başlayarak eğitim hayatını turizm üzerine yoğunlaştırmış olan kişilerin istihdam olanaklarını kısıtlamakta ve gerçek donanımlı personel açığına neden olmaktadır.

Son olarak Erzurum ilinde kış turizmine verilen önem diğer turizm çeşitlerine oranla oldukça yüksektir. Bu durum kış aylarında istihdama katkı sağlarken yılın diğer aylarında gerçekleşen turizm faaliyetlerinde istihdamın düşmesine sebep olmaktadır. Bu sorunun çözümü için Erzurum ilinde yılın tüm zamanlarında gerçekleştirilmesi mümkün olan kongre, sağlık, yayla vb. turizm çeşitleri üzerine de yoğunlaşarak turizm faaliyet süresinin on iki aya çıkararak hem istihdam olanaklarını arttırmak hem de il ekonomisine kış sezonu kadar katkı sağlamak için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Etik Kurul Onayı: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Madde 90, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı TR Dizin Etik Kurul Kriterleri ve Türkiye'nin taraf olduğu anlaşmalar gereğince insandan anket, mülakat, odak grup çalışması, deney vb. yollarla veri toplanmasını içeren çalışmalarda Etik Kurul Onay Belgesi alınması zorunludur. 2020 yılı öncesinden tamamlanmış çalışmalardan Etik Kurul Onay Belgesi istenmemektedir.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm aşamalarında etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumda Journal of Tourism Research'ün hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk yazarlara aittir.

Destek Bilgisi: Bu çalışmanın hazırlanması süresince herhangi bir bireyden ya da kurumdan aynı ya da nakdi bir yardım/destek alınmamıştır.

Katkı Belirtme:

Araştırmacıların Katkı Oranı: 1. yazar katkı oranı: %50 2. yazar katkı oranı: %50

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır intihal incelemesinden geçirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Associates, R. R. (1966). *Resource Planning Associates, Recreation as an Industry*. Washington.
- Cooper, C., Fletcher, J., & Gilbert, D. W. S. (1993). *Tourism Principles and Practice*
- Erzurum Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü (Aralık 2022). Erzurum ili 2018-2019 turist sayıları , Erzurum.
- Fletcher, J. E. (1989). "Input-output analysis and tourism impact studies". *Annals of tourism research*, 16(4), 514-529. Pitman Publishing, England University of Surrey.
- Gunn, C. A. (1988). *Tourism Planning*, 2. Ed., Taylor and Francis New York.
- Karagöz, D. (2011). *Etkinlik turizmi ve etkinlik turizmi bağlamında yabancı ziyaretçi harcamalarının ekonomiyeye etkisi: Formula 1 2005 Türkiye Grand Prix örneği* (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).
- Kozak, M., Liu, J., & Var, T. (1982). 'Differential multipliers for the accommodation sector' *Tourism Management*
- Mathews, J. M., & Berdahl, C. A. (1940). *Documents and Readings in American Government: National and State*. Macmillan.
- Fletcher, J. E. (1989). *Input-Output Analysis And Tourism Impact Studies*.
- M. Kozak, N., & Kozak, M. (2000). *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*,. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Mcintosh, R., & Gupta, G. (1980). *Tourism Principles, Practices, Philosophies*, Grid, Inc, 3rd,ed. USA.
- Olalı, H., & Timur, A. (1988). *Turizm Ekonomisi*. İzmir: Ofis Matbaacılık.
- Roney, S. A. (2011). *Turizm Bir Sistemin Analizi*, Detay Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.
- Selçuk, Y. N. (2011). *Turizm Ekonomisi*. İstanbul: Lisans Yayıncılık
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) (ocak 2020). Erzurum 2018-2019 İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı, Erzurum
- Szücs, Viktoria, Szabo, Erzsebet, Lakner, Zoltan, & Szekacs. (2017). *National Seasoning Practices And Factors Affecting The Herb And Spice*. s. 1-10.
- Şit, M. (2016). "Türkiye'de Turizm Sektörünün İstihdama Katkısı", *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, Cilt: 7, Sayı:1.
- Page, S. J. (1996). *Tourism Management*. New York: Routledge.
- Tutar, E., & Tutar, F. (2004). *Turizm Ekonomisi, Türkiye ve OECD*. Ankara: Seçkin Yayınları .
- Tutar, F., Alpaslan, C., Tutar, E., Erkan, Ç. (2013). *Turizm Sektörünün İstihdam Üzerine Etkileri*. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, ISSN: 2147-415X, 2 (4), 14-27.
- Uğurlar, A. (2006). *Turizmin Yerel Ekonomiye Etkileri Ve Sürdürülebilirliği; VAN ÖRNEĞİ*. *Yüksek Lisans Tezi Ankara* .
- URL1. T.C. Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü 2018-2019 Yaz Ayı Güneşlenme Süreleri (Aralık 2020) <https://mgm.gov.tr/kurumici/turkiye-guneslenme-suresi.aspx> adresinden alındı.
- URL2. T.C. İç İşleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü 2020.(Ocak 2020) Erzurum ili 2018-2019 toplam nüfusu, Erzurum.
- Uzun, A. R. (2009). *Türkiye'de Turizmin İstihdam Üzerine Etkileri* (Turizm Eğitimi Üzerine Bir

Örnek: Antalya). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İstanbul.

Ünlüöner, K., Şahin, S.Z. (2011). Turizmde İstihdam. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,10(37).

World Travel & Tourism Council (WTTC). (2020, Mart 3). <https://wtcc.org/> adresinden alındı